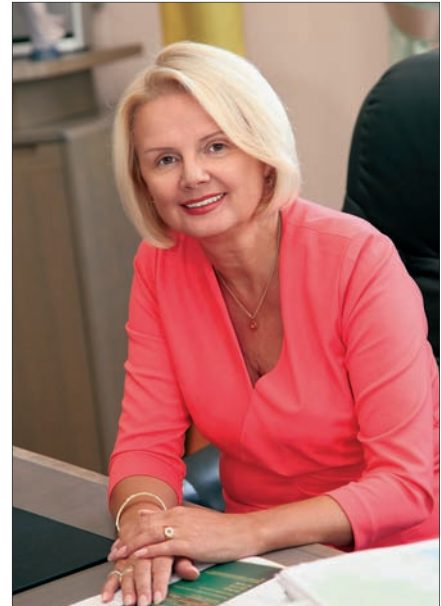

ДОСВІД

Євстахія ЛехіцькаНачальник Головного управління
Національного банку України
по м. Києву і Київській області

Деякі аспекти розвитку готівково-грошового обігу Київського регіону

У місті Києві та Київській області проживає близько 10% населення України, тут виробляється 7–8% загальнодержавного обсягу промислової продукції. Водночас столичний регіон традиційно акумулює значну частку фінансових ресурсів держави. Зокрема, на нього припадає понад чверть готівкового обігу банківської системи України та залишків готівки у касах банківських установ. Організацію готівкового обігу та касової роботи у Київському регіоні контролює Головне управління Національного банку України по м. Києву і Київській області – найбільше з територіальних управлінь НБУ. У статті розглянуто деякі аспекти розвитку готівково-грошового обігу, а також проаналізовано його стан у Київському регіоні за 2012 рік.

About 10% of the population of Ukraine lives in Kyiv and Kyiv region; 7–8% of the state industrial output is produced here. At the same time, the capital region traditionally accumulates a considerable portion of state financial resources. In particular, more than a quarter of cash turnover of the banking system of Ukraine and cash balances in banks' payment offices fell on the region. Organization of cash circulation and operation of payment offices is controlled by the Main Branch for the City of Kyiv and Kyiv region, the largest territorial branch of the National Bank of Ukraine. In the article, considered are certain aspects of the development of cash circulation and analyzed is its state in Kyiv region in 2012.

У 1991 році Верховна Рада України зробила історичний крок – прийняла постанову про створення Національного банку України – особливого центрального органу державного управління.

На базі Київського обласного управління Держбанку СРСР було створено Київське обласне управління Національного банку України зі штатною чисельністю 266 осіб, а вже з квітня 1992 року, в результаті злиття міського та обласного управлінь НБУ, створено Управління Національного банку України по м. Києву і Київській області зі штатною чисельністю 655 осіб. Із 1 січня 2001 року постановою Правління Національного банку України управління НБУ по м. Києву і Київській області реорганізовано в Головне управління Національного банку України по м. Києву і Київській області (надалі – Головне управління).

Нині Головне управління – складова банківської системи держави,

столичного регіону з великою активністю та концентрацією банківських установ. Велику відповідальність було покладено на Головне управління столичного регіону під час роботи по введенню в обіг національної грошової одиниці України. Заходи були передбачені Постановою Верховної Ради України, прийнятою 20 березня 1991 року “Про порядок введення в дію Закону України “Про банки і банківську діяльність”.

У 1991 році, через високі темпи інфляції, розірвання корпоративних та кооперативних зв'язків, розпад СРСР, зміну взаємовідносин Держбанку СРСР із банками колишніх союзних республік, в Україні склалася надзвичайно напружена ситуація із забезпеченням реального сектору економіки та населення готівкою як важливою складовою оборотних коштів. У липні – серпні запаси рублевої готівки швидко скорочувалися. Особливо складна ситуація з виплатами була у Київсько-

му регіоні. Вона змусила прискорити виконання заходів із запровадження власної грошової одиниці.

Першим етапом грошової реформи було введення з 10 січня 1992 року в готівковий обіг купонів багаторазового використання. До 13 листопада 1992 року відбувався паралельний обіг рублів і купонів, яким при виході з рублевої зони було надано статус українських карбованців. На той час Управління Національного банку України по м. Києву і Київській області обслуговувало 27 установ банків у Києві та 40 установ банків у Київській області, які здійснювали касове обслуговування клієнтів.

Під стислим виразом “грошова реформа 1996 року” працівники Головного управління (на час проведення реформи – Управління Національного банку України по м. Києву та області) мають на увазі не лише появу в гаманцях громадян України нової національної валюти – гривні, а період

напруженої роботи, яка розпочалася ще задовго до 2 вересня 1996 року і тривала доти, доки українці не звикли до нових банкнот і монет.

Наразі завданнями Головного управління в галузі готівково-грошового обігу є: проведення емісійно-касових операцій, повне та своєчасне забезпечення потреб економіки регіону в готівці, контроль за організацією готівкового обігу та касової роботи у банках регіону і підвищення їх ефективності.

За станом на 01.07.2013 р. у Київському регіоні функціонують 116 банків – юридичних осіб, 28 філій банків та 2 682 відділення банків, які зареєстровані в Київському регіоні та інших областях України. У м. Києві кількість банків, філій та відділень становить 2 077 одиниць. Відповідно у Київській області – 749. Розвинута банківська система – це великий сектор працевлаштування мешканців регіону, тобто робота безпосередньо в установах банків та їх підрозділах, а також структурах, які обслуговують проведення банківських операцій (аутсорсинг, клірингові компанії, охоронні послуги, відеонагляд).

Індикаторами стану готівкового обігу в Київському регіоні за 2012 рік є перелік основних даних. Установи банків у минулому році, як і впродовж попередніх років, вилучали готівку з обігу, тобто надходження готівки до кас установ банків перевищували їх видачу клієнтам. За 2012 рік до кас установ банків Київського регіону надійшло 26.3% від загальних надходжень готівкових коштів до кас установ усіх банків України.

Порівняно з 2011 роком надходження в цілому збільшилися на 0.9%. А за окремими статтями надходжень готівки темп зростання є значно більшим. Зокрема, обсяги надходження готівки до кас установ банків для подальшого їх зарахування на карткові рахунки фізичних осіб зросли на 44.14%, на 38% – надходження від продажу акцій, ощадних (депозитних) сертифікатів, облігацій та інших цінних паперів. На 32% збільшилися надходження готівки в рахунок погашення кредитів та процентів за їх користування від фізичних осіб та суб'єктів господарювання.

Надходження готівкової виручки від продажу товарів через торговельну мережу і мережу підприємств ресторанного господарства збільшилися на 10.6%, при цьому питома вага готівкової виручки у загальних надхо-

Графік 1. Структура надходжень готівки до кас установ банків Київського регіону за 2012 р.

дження готівки є найбільшою – 29.4%. Друге місце за питомою вагою у загальних надходженнях готівки до кас банків належить надходженням готівки на рахунки закладами фізичних осіб – 24.9%. Структуру надходжень готівки до кас установ банків за 2012 рік наведено на графіку 1.

Обсяги видачі готівки з кас банків Київського регіону за 2012 рік, порівняно з минулим роком, збільшилися на 1.3%. Найбільші темпи зростання видачі готівки – у сегменті викупу та погашення цінних паперів (116.27%), однак питома вага в загальних видачах готівки за цим напрямом становить 0.18%. Темпи зростання видач готівки за платіжними картками у 2012 році порівняно з позаминулим роком становили 15.11%, що призвело до збільшення питомої ваги у загальних обсягах видачі готівки (до 31.75%) порівно з 27.9% у 2011 році. Видача готівки з кас банків на виплати, пов'язані з оплатою праці, зменшилася та становила 98.6% порівняно з обсягом видач 2011 року, питома вага цього показника у загальних видачах готівки за 2012 рік становила 4.9%. Наведені дані свідчать, що значна кількість суб'єктів господарювання впровадила так звані “зарплатні проекти”, або перерахування заробітної плати на платіжні картки працівників. Найбільша питома вага у видачах готівки з кас установ банків за 2012 рік припадала на видачу готівки закладами фізичних осіб – 37.4% (34.61% у 2011 році).

Порівняно з 2011 роком відбулося значне скорочення видач на закупівлю сільськогосподарської продукції

Графік 2. Структура видачі готівки установами банків Київського регіону за 2012 р.

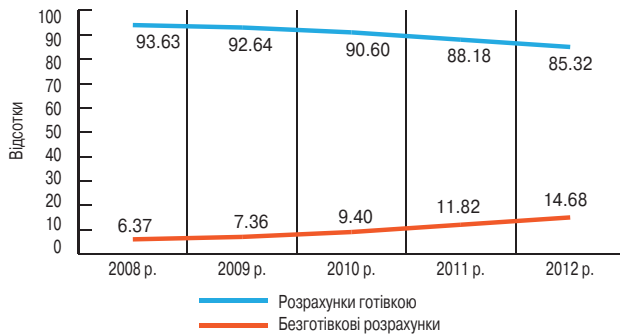
– на 7.5 млрд. грн., або у 2.5 раза. Основним чинником цього було обмеження на розрахунки готівкою підприємств (підприємців) між собою під час закупівлі ними сільськогосподарської продукції (до 10 тис. грн.), що були затверджені Постановою Правління Національного банку України від 22.12.2010 р. № 573 “Про внесення змін до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні”. Структуру видачі готівки з кас установ банків наведено на графіку 2.

У 2012 році зменшились обсяги обігу готівки за валютно-обмінними операціями, а саме: надходжень – на 43 млрд. грн., або на 39.5%, видач – на 12.7 млрд. грн., або на 23.9%. Загальна сума надходжень гривні від валютно-обмінних операцій перевищила загальну суму виданої гривні за такими операціями у 1.6 раза.

Протягом 2012 року збільшилися обсяги безготівкових перерахувань за поточними, картковими рахунками фізичних осіб: безготівкових надходжень – на 17.3%, безготівкових розрахунків із використанням платіжних карток – на 41.9%. Зростання операцій за платіжними картками свідчить про збільшення використання населенням платіжних карток у розрахунках. За 5 років (з 2008 до 2012 року) частка використання платіжних карток при розрахунках зросла з 6.37% до 14.68%, або майже вдвічі (див. графік 3).

Проте й нині безготівкові розрахунки фізичних осіб за товари, послуги тощо є недостатніми. Для розширення сфери безготівкових розрахунків Національний банк України

Графік 3. Динаміка збільшення обсягів безготівкових розрахунків у Київському регіоні у 2008–2012 рр.

Графік 4. Надходження дорогоцінних металів до Головного управління у 2012 р.

вносить зміни до нормативно-правових актів щодо граничних сум готівкових розрахунків. Такі норми розширяють сферу безготівкових розрахунків фізичних осіб. Однією з причин незначного розвитку безготівкових розрахунків серед населення із використанням платіжних карток є недостатня технічна оснащеність терміналами для приймання платіжних карток в мережах підприємств, які надають послуги населенню, торговельних закладах. Незацікавленість підприємств торгівлі та сфери обслуговування населення встановлювати платіжні термінали значно гальмує процес впровадження використання при розрахунках платіжних карток. Вирішення цієї проблеми також ускладнюється тим, що нині у сфері торгівлі, надання послуг населенню велика частка малих підприємств та фізичних осіб – підприємців. Необхідно законодавчо закріпити вимоги до власників торговельних закладів встановлювати відповідні термінали, адже їх відсутність – це порушення прав наших громадян як споживачів, а тому державні органи повинні отримати право вимагати від торговців і підприємств сфери обслуговування обов'язкового встановлення відповідного термінального обладнання.

Ще однією причиною є недостатня інформованість та фінансова обізнаність населення щодо права використання платіжних карток. Наразі населення здебільшого використовує платіжні картки для отримання готівки в банкоматах. Молодь, яка швидше опановує сучасні технології, здійснює більше розрахунків платіжними картками.

Важливою складовою системи розвитку розрахунків із використанням платіжних карток є оптимальна тарифна політика для їх власників, а са-

ме: мінімальні комісії за використання платіжних карток при розрахунках, відсутність плати за обслуговування картки тощо. Основною перевагою для населення щодо застосування платіжних карток має бути економічна вигода при їх застосуванні.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” однією з функцій Національного банку є забезпечення накопичення золотовалютних резервів. Саме тому нині є актуальною організація робіт із купівлі територіальними управліннями у населення дорогоцінних та банківських металів, інвестиційних монет.

Згідно з вимогами нормативно-правових актів територіальні управління купують у населення такі цінності:

- а) банківські метали у вигляді:
 - мірних злитків, виготовлених визнаними виробниками або іншими виробниками;
 - інвестиційних монет;
- б) дорогоцінні метали в брукті у вигляді:
 - ювелірних виробів;
 - монет;
 - медалей і жетонів дореволюційного виготовлення, іноземних, а також радянських ювілейних та пам'ятних медалей;
 - корпусів годинників;
 - оправ порцелянових та кришталевих виробів;
 - виробів (столові вироби, порцели, шкатулки, свічники тощо);
 - елементів знімних протезів, зубних протезів із золота, срібла та платини, що були в користуванні, а також зубних дисків;
 - предметів релігійного культу;
 - пошкоджених мірних злитків (інвестиційних монет);
 - інвестиційних монет, які не відповідають своїм технічним характеристикам.

Купівля цінностей у населення здійснюється за закупівельними цінами, розрахованими Національним банком відповідно до фіксингу Лондонської біржі, з одночасним розрахунком з їх продавцями. Зміна закупівельних цін проводиться щоденно в разі зміни світових цін на дорогоцінні метали. Усі операції, пов'язані з купівлею дорогоцінних та банківських металів, проводяться у присутності їх продавця (огляд пред'явленої цінності, визначення проби металу, зважування та оцінювання). Лігатурна маса дорогоцінного металу в брукті визначається від загальної маси дорогоцінного металу в брукті з вирахуванням знижки. Цінності приймаються після їх очищення від жиру та бруду і вилучення вставок із дорогоцінного та напівдорогоцінного каміння. Якщо вилучити вставки неможливо, то визначення їх маси проводиться за розрахунковим методом. Вставки із дорогоцінного каміння після остаточного приймання цінностей Державною скарбницею повертаються територіальному управлінню для подальшого їх передавання продавцю цінностей. У разі продажу банківських металів продавець цінностей надає сертифікат їх якості. Зазначений сертифікат може не надаватися, якщо на злитку є офіційний штамп (клеймо, товарний знак) визнаного виробника, а також за відсутності сертифіката до інвестиційної монети.

Слід наголосити, що згідно зі статтею 12 Закону України “Про податок з доходів фізичних осіб” операції Національного банку зі скуповування у населення виробів і брукту з дорогоцінного металу оподатковувалися до 01.01.2007 р. за ставкою 13%, а з 01.01.2007 р. – 15% (17%). У зв'язку з внесенням змін до Податкового кодексу України з 14.01.2012 р. продавців цінностей звільнено від оподатку-

вання податком на доходи фізичних осіб від проданого Національному банку України брухту дорогоцінних металів. Звільнення від оподаткування збільшило суму готівкових коштів, які виплачуються на руки продавцю, чим зацікавило його у продажу своїх цінностей Національному банку.

Обсяги купівлі дорогоцінних металів у 2012 році збільшилися в 7.18 раза за вагою порівняно з періодом роботи пункту скупки цінностей за 9 років (з березня 2003-го до 2011 року включно). Обсяги надходжень дорогоцінних металів до Головного управління протягом 2012 року наведено на графіку 4.

Зазначимо, що з початку поточного року обсяги надходжень викуплених цінностей у вигляді брухту та мірних злитків уже перевищили в 1.1 раза за вагою та майже втричі за вартістю цінностей, викуплених у 2012 році. За результатами надходжень цінностей у поточному році значна частка (93%) припадає на золоті злитки. Тобто нині населення надає перевагу інвестуванню в золоті злитки як засобу захисту, збереження та накопичення заощаджень, їх миттєвого конвертування у готівкові кошти. Враховуючи те, що золоті злитки набувають особливої популярності у населення, їх купівля територіальними управліннями є перспективним напрямом організації роботи щодо збільшення обсягів золотовалютних резервів.

Із 2011 року Національним банком України започатковано виготовлення та введення в обіг інвестиційних монет, які є засобом платежу та одночасно віднесені до категорії банківських металів. Перші інвестиційні монети “Архістратиг Михайл” були введені в обіг 28 грудня 2011 року. Інвестиційні монети зображають Архістратига Михайла – архангела, який є одним із найшанованіших біблійних персонажів, переможцем зла, покровителем воїнів, які борються за праведне діло.

Інвестиційні монети України – новий інструмент заощаджень та інвестування. Їх вартість зростає з часом та не залежить від економічної ситуації, інфляційних коливань. Крім вартості металу, монети становлять певну історичну, художню та нумізматичну цінність. При цьому необхідно пам’ятати, що інвестиційна цінність монет, як і інших інвестиційних інструментів залежить від поточного попиту на інвестиційному ринку.

Інвестиційні монети виготовляються із золота та срібла, доведених до найвищих проб відповідно до сві-

тових стандартів: для золота – 999.9, для срібла – 999.9. Національним банком України вже введено в обіг такі інвестиційні монети “Архістратиг Михайл”:

- із золота діаметром 32.0 мм (31.1 г);
- із золота діаметром 25.0 мм (15.55 г);
- із золота діаметром 20.0 мм (7.78 г);
- із золота діаметром 16.0 мм (3.11 г);
- зі срібла діаметром 38.6 мм (31.1 г).

Ціни на інвестиційні монети розраховуються щоденно з урахуванням офіційного (облікового) курсу банківських металів, установленого Національним банком. На сторінці Офіційного інтернет-представництва НБУ (у розділі “Інвестиційні монети”) усі користувачі можуть ознайомитися з адресами територіальних управлінь Національного банку та переліком банків, які здійснюють реалізацію та викуп інвестиційних монет за встановленими цінами їх продажу та закупівлі.

Головним управлінням за станом на 01.07.2013 р. реалізовано 14 882 шт. інвестиційних монет (20 установам банків, з якими укладено договори про реалізацію інвестиційних монет, та фізичним особам). Враховуючи нумізматичну цінність інвестиційних монет та їх застосування громадянами насамперед як засобу захисту заощаджень, попит на них зростає, а ймовірність їх повернення до кас територіальних управлінь та уповноважених банків є низькою.

Одним із основних завдань банківської системи є забезпечення якісного перерахування готівки з метою запобігання обігу фальшивих, перероблених банкнот та своєчасне вилучення непридатної до обігу готівки – зношених та значно зношених банкнот і монет. Для забезпечення виконання цього завдання Національний банк постійно піклується про зміцнення матеріально-технічної бази територіаль-

них операцій банками в Україні”¹ установи банків зобов’язані забезпечувати контроль за платіжністю та справжністю банкнот і монет під час приймання та оброблення готівки з використанням відповідного обладнання. Крім того, банківські установи, починаючи з 2011 року, мають право здійснювати оброблення готівки з використанням обладнання для автоматизованого оброблення банкнот.

Застосування систем автоматизованого оброблення готівки повністю забезпечує своєчасне вилучення фальшивих банкнот і високу якість готівки в обігу. Головне управління у цій сфері є однією з найперших установ, у якій Національний банк упровадив оброблення готівки на автоматизованих системах, що, у свою чергу, дало змогу з 1998 року перераховувати всі надходження придатної до обігу готівки від установ банків. Нині оброблення банкнот у Головному управлінні здійснюється на двох автоматизованих системах BPS 3000 та одній системі BPS 1040 (див. таблицю).

Зазначене у таблиці обладнання дає змогу в автоматичному режимі перераховувати банкноти, ідентифікувати їх захисні ознаки та здійснювати фізичне відокремлення (сортування) купюр на придатні, непридатні до обігу та оперативного вилучати фальшиві банкноти. Враховуючи, що ці операції здійснюються без втручання персоналу, тобто при сортуванні виключається людський фактор суб’єктивної оцінки банкнот, автоматизовані системи забезпечують високу якість оброблення при високій виробничій потужності.

Сумарно виробничих потужностей автоматизованих систем Головного управління достатньо для перерахування придатної до обігу готівки, що надходить від установ банків. Водночас для Київського регіону характерна нерівномірність надходження готівки

Таблиця. Технічні характеристики автоматизованих систем, які обробляють банкноти у Головному управлінні

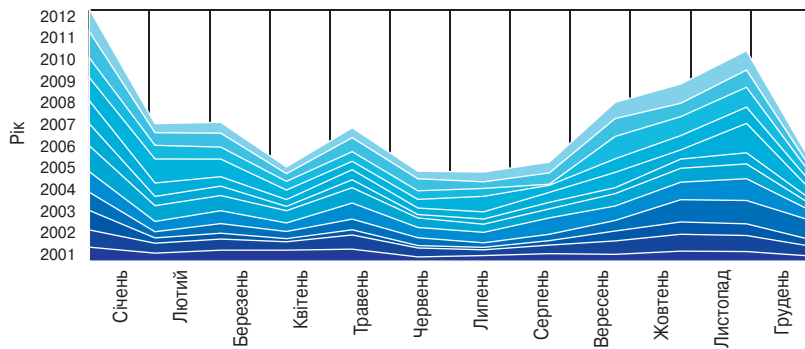
Тип системи	Кількість систем	Рік початку експлуатації системи	Максимальна швидкість оброблення (банкнот у секунду)	Планова річна потужність (пачок банкнот)	Було оброблено у 2012 році ² (пачок)
BPS 1040	1	2007 р.	20	51 400	73 843
BPS 3000	2	1998 р.	40	211 200	229 160
Усього:	3	–	–	262 600	303 003

них управлінь та дотримання установами банків вимог щодо якісного оброблення готівки. Так, відповідно до вимог Інструкції “Про ведення касо-

¹ Затверджена постановою Правління Національного банку України від 01.06.2011 р. № 174, зі змінами.

² За даними статистичної звітності, що подається Національному банку України.

Графік 5. Динаміка надходжень готівки, яка підлягає перерахуванню, до Головного управління (щомісячно за 2001–2012 рр.)

протягом року: пікові надходження припадають на осінньо-зимовий період, а значне їх зменшення відбувається у літній період.

У зв'язку з цим шляхом складання плану перерахування Головним управлінням вживаються заходи щодо запобігання перевантаженню грошових сховищ та одночасно враховується необхідність виробничого завантаження автоматизованих систем у літній період. Крім того, у періоди зменшення надходжень на автоматизованих системах здійснюється перерахування та знищення непридатних до обігу банкнот.

Слід зазначити, що постановою Правління Національного банку України від 05.11.2012 р. № 464 затверджено Інвестиційну програму на 2013–2014 роки, метою якої є зміцнення матеріально-технічної бази територіальних управлінь для забезпечення повного оброблення банкнот, які повертаються з обігу, упровадження високопродуктивних автоматизованих технологій щодо оброблення зростаючих обсягів готівки. Крім того, з метою зменшення обсягів перевезення зношених банкнот до Центрального сховища Національного банку Інвестиційною програмою передбачено здійснення децентралізованого знищення зношених банкнот. За цієї умови достатня виробнича потужність автоматизованих систем Головного управління буде досягнута після заміни двох автоматизованих систем BPS 3000 на три нові високопродуктивні системи у 2013–2014 роках.

Кількість та якість оброблення готівки із застосуванням автоматизованих систем безпосередньо залежать від організації технологічного процесу, рівня підготовки персоналу (адміністраторів, операторів, інженерів), якості та вчасності технічного обслуговування й ремонту складного об-

ладнання, яке експлуатується в Головному управлінні. Виконання цих умов дає змогу Головному управлінню вже 15 років перераховувати у повному обсязі готівку, що надходить.

Також важливим завданням забезпечення якісного грошового обігу є організація логістики грошових потоків як Головним управлінням, так і установами банків Київського регіону, а також забезпечення належної схоронності цінностей при їх транспортуванні. Нині половина банків — юридичних осіб Київського регіону має повноваження Національного банку України на право здійснення послуг з інкасації коштів та перевезення валютних цінностей. Загальна кількість оперативного автотранспорту, який використовується банківськими установами та їх філіями і відділеннями, становить близько 2 125 одиниць.

Банки на власному оперативному автотранспорті, який не в усіх випадках є панцерованим, щоденно перевозять значні суми готівки між банківськими установами (філіями, відділеннями), їх структурними підрозділами до/від банкоматів та Головного управління Національного банку України по м. Києву та Київській області.

Національний банк з моменту набрання чинності «Інструкції з організації інкасації коштів та перевезення валютних цінностей у банківських установах в Україні», затвердженої постановою Правління Національного банку України від 14.02.2007 р. № 45 (надалі — інструкція № 45), постійно вживає заходів щодо посилення контролю з боку керівництва банків за рівнем безпеки під час здійснення підпорядкованими підрозділами операцій з перевезення валютних цінностей та інкасації коштів. Це пов'язано зі збільшенням упродовж останніх років в Україні кількості злочинних спроб незаконного заво-

лодіння цінностями банківських установ. Як свідчать результати розгляду обставин злочинних посягань, головною причиною втрати банками значних сум коштів було недотримання ними вимог чинного законодавства та нормативно-правових актів Національного банку щодо організації інкасації коштів та перевезення валютних цінностей. Головним управлінням було проведено аналіз матеріалів планових та позапланових інспекційних перевірок установ банків щодо дотримання ними вимог інструкції № 45. Низка виявлених порушень, що допускалася більшістю банківських установ із власною службою інкасації під час інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, свідчила про їх однотипність. Зокрема, найчастіше банки не забезпечували належні заходи охорони валютних цінностей під час їх перевезення, визначені згідно з вимогами додатка 1 до інструкції № 45.

У 2012 році Національний банк з метою вдосконалення організації інкасації коштів та перевезення валютних цінностей у банківських установах в Україні, зменшення ризиків втрати цінностей, а також врахувавши внесені пропозиції, постановою Правління Національного банку України від 30.01.2012 р. № 26 (надалі — постанова № 26) затвердив зміни до інструкції № 45.

Постановою № 26 було визначено, що:

— банки України здійснюють закупівлю оперативного автотранспорту, що панцерований не нижче 3 класу захисту відповідно до вимог Державного стандарту України ДСТУ 3975-2000 «Захист панцеровий спеціалізованих автомобілів. Загальні технічні вимоги», забезпечують його необхідним обладнанням та використовують згідно з вимогами цієї постанови;

— банки мають право використовувати придбаний до набрання чинності цією постановою панцерований автотранспорт згідно з ДСТУ 3795-2000 1, 2, а також 3 класу захисту (що не обладнаний відповідно до вимог цієї постанови) протягом семи років з дати введення його в експлуатацію, а непанцерований оперативний автотранспорт — до 01.01.2015 р. Протягом цього терміну банки зобов'язані рівномірно щокварталу забезпечувати заміну непанцерованого оперативного автотранспорту на панцерований оперативний автотранспорт. Крім того, постановою № 26 було обмежено макси-

мальні обсяги валютних цінностей, що перевозяться та інкасуються за звичайних ризиків із використанням оперативного автотранспорту.

Зазначені зміни, що були внесені цією постановою, визначили чіткі нормативи для керівників банківських установ, зокрема стосовно операцій з організації перевезення готівки, які ретельно контролюються Національним банком.

Оптимізація сфери готівкового обігу має надзвичайно важливе значення для досягнення фінансової стабілізації національної економіки. Для повного і своєчасного забезпечення банківською системою грошовими коштами необхідно оптимізувати співвідношення готівкових та безготівкових розрахунків, що забезпечить:

– зменшення кількості готівки в обігу, яке сприятиме розміщенню населенням вільних коштів на карткових рахунках у банках;

– скорочення попиту на готівку і як результат – потреби її друкувати та карбувати, що зменшить витрати Національного банку;

– звуження готівкових потоків, які опосередковують тіншову економіку і спричиняють недоотримання податкових платежів бюджетом;

– стимулювання учасників фінан-

сових операцій – юридичних осіб, підприємств сфери торгівлі та послуг, транспортних підприємств запроваджувати при обслуговуванні клієнтів і споживачів безготівкові розрахунки. □

Література

1. Постанова Правління Національного банку України від 19.03.2004 р. № 124 “Про затвердження Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0353-03>.

2. Постанова Правління Національного банку України від 30.01.2012 р. № 26 “Про затвердження Змін до Інструкції з організації перевезення валютних цінностей та інкасації коштів у банківських установах в Україні”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0254-12>.

3. Постанова Правління Національного банку України від 01.06.2011 р. № 174 “Про затвердження Інструкції про ведення касових операцій банками в Україні”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0790-11>.

4. Постанова Правління Національного банку України від 21.05.2003 р.

№ 206 “Про затвердження Інструкції про порядок виконання операцій з купівлі банківських та дорожочинних металів у населення”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0425-03>.

5. Постанова Правління Національного банку України від 05.04.2012 р. № 130 “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 21.05.2003 р. № 206”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0631-12>.

6. Постанова Правління Національного банку України від 05.11.2012 р. № 464 “Про затвердження Інвестиційної програми Національного банку України на 2013–2014 роки за напрямом інвестицій – створення матеріально-технічної бази для забезпечення оброблення та обігу готівки”.

7. 4-й Міжнародний форум “Банковское самообслуживание, ритейл и НДО 2012” // Банкноты стран мира. – № 11. – 2012. – С. 14–15.

8. Василий Солодков. Карфаген должен быть разрушен // Банкноты стран мира. – 2012. – № 11. – С. 16–19.

9. Виктор Достов. Борьба не с наличными, а с неудобством и ограничениями // Банкноты стран мира. – 2012. – № 12. – С. 18–21.

УДК 339.743

Дослідження /

Вікторія Плачинда

Заступник начальника відділу досліджень грошово-кредитної політики та міжнародних валютно-кредитних відносин Центру наукових досліджень Національного банку України, кандидат економічних наук

E-mail: Viktoria.Plachynda@bank.gov.ua

Класифікація режимів валютного курсу

Досліджено еволюцію підходів до класифікації режимів валютного курсу, визначено переваги та недоліки кожного з них. Розглянуто де-факто-класифікацію режимів валютного курсу та засад монетарної політики Міжнародного валютного фонду (МВФ), систематизовано основні відмінності між її редакціями 1998 р. та 2009 р. Детально висвітлено підхід до де-факто-класифікації валютних режимів за методикою МВФ 2009 року.

The evolution of approaches to the classification of exchange rate arrangements, their advantages and disadvantages are discussed in the article. The main differences between the 1998 and 2009 versions of the de facto classification of exchange rate arrangements and monetary policy frameworks of the International Monetary Fund